

УДК 378.046-021.68:001.891(477.521/.6)

МІЖУНІВЕРСИТЕТСЬКЕ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКЕ СЕРЕДОВИЩЕ В ПІДГОТОВЦІ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Інна Хижняк

доктор педагогічних наук, професор
декан факультету початкової, технологічної та професійної освіти ДВНЗ
«Донбаський державний педагогічний університет»
м. Слов'янськ, Донецька обл., Україна
ORCID ID 0000-0002-4227-8268
khyzhniak.i.a@ddpu.edu.ua

Вікторія Ворожбіт-Горбатюк

доктор педагогічних наук, професор
професорка кафедри освітології та інноваційної педагогіки
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
м. Харків, Україна
ORCID ID 0000-0002-5138-9226
gorbatykvv@ukr.net

Анотація. У статті висвітлюється проблема організації навчання через дослідження на третьому освітньо-науковому рівні підготовки здобувачів вищої освіти галузі 01 Освіта/Педагогіка засобами міжуніверситетського науково-дослідницького середовища. Актуальність теми обумовлюється тим, що недооцінювання ролі та значення наукового спілкування між майбутніми докторами філософії негативно впливає на реалізацію повноцінного навчання через дослідження і на ефективність функціонування науково-дослідницького середовища закладу вищої освіти. Автори виявили, що разом зі значною кількістю наукових доробків у проблемному полі організації науково-дослідницького середовища закладу освіти бракує досліджень, орієнтованих на залучення здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти до наукової комунікації міжуніверситетського рівня.

Метою статті є обґрунтування необхідності організації міжуніверситетського науково-дослідницького середовища та провідної ролі наукової комунікації, визначення змісту поняття та основних принципів його функціонування, наведення прикладів побудови міжуніверситетського науково-дослідницького середовища. У результаті автори визначили міжуніверситетське науково-дослідницьке середовище як багатофункціональний компонент освітнього середовища декількох закладів вищої освіти, що реалізує спільну науково-дослідницьку діяльність академічного персоналу та здобувачів вищої освіти з метою створення нових знань і обміну технологіями на основі різних форм наукової комунікації та застосування віртуалізованої комп'ютерно-технологічної інфраструктури. До основних принципів його успішного та результативного функціонування було віднесено динамічну структуру, гнучкість до інновацій; демократичність; відкритість наукових результатів.

У статті наведено зразок організації успішного міжуніверситетського науково-дослідницького середовища у межах міжуніверситетської співпраці Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди і ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» та охарактеризовано дотримання виділених принципів на прикладі двох заходів: вебконференції з освітнім хабом та проведення онлайн круглого

столу з презентуванням стендових доповідей здобувачів.

До перспективних напрямів наукових пошуків автори віднесли подальше теоретичне обґрунтування різних аспектів міжуніверситетської наукової співпраці в підготовці магістрів та докторів філософії зі спеціальності 01 Освіта/Педагогіка та експериментальне визначення ефективності різних форм наукової міжуніверситетської комунікації.

Ключові слова: науково-дослідницьке середовище; наукова комунікація; міжуніверситетська співпраця; здобувачі освітньо-наукового рівня; доктори філософії.

Постановка проблеми в загальному вигляді. XXI століття позначилося формуванням якісно нової парадигми розвитку, основою якої виступає економіка знань, що реалізується через наукові дослідження, освіту та інформаційно-комунікаційні технології. Усі ці компоненти органічно взаємопов'язуються в діяльності закладів освіти. Відповідні тенденції відображено в сучасних нормативних документах: законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову та науково-технічну діяльність»; «Концептуальних засадах розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір»; «Концептуальних засадах та напрямках розвитку вищої освіти в Україні» та ін.

При цьому «інтелектуальною платформою наукового та інноваційного розвитку країни слугують саме заклади вищої освіти, які мають потужний науковий і кадровий потенціал для здійснення наукової та науково-технічної діяльності» (Жук, 2017, с. 147), а отже, на часі трансформація знанієвих технологій організації наукової роботи в бік збільшення частки дослідницької діяльності майбутніх фахівців, у технології навчання через дослідження. Відповідно до концепції «Нова українська школа», ці технології має застосовуватися на всіх освітніх рівнях, але особливої актуальності набувають на третьому освітньо-науковому рівні підготовки здобувачів вищої освіти, який відповідає 8 кваліфікаційному рівню НРК України.

Нормативними документами передбачено, що розвиток наукових умінь і навичок здобувачів вищої освіти (суб'єктів науково-дослідницької діяльності) входить до обов'язків науково-педагогічних працівників університетів. Відповідно практика організації освітнього процесу в аспірантурі полягає в проведенні наукових пошуків, під час яких системно налагоджено наукові взаємини між науковим керівником та здобувачем освітньо-наукового рівня вищої освіти, а комунікація між студентами, які провадять дослідницьку діяльність у одній галузі знань, організована в межах одного чи декількох закладів вищої освіти, застосовується фрагментарно і не має ознак інтерактивності. Наукова комунікація є важливою частиною науково-дослідницького середовища закладу вищої освіти, і наразі його здебільшого

формують представники академічного персоналу. Відтак недооцінювання ролі та значення наукового спілкування між майбутніми докторами філософії негативно впливає як на реалізацію повноцінного навчання через дослідження, так і на ефективність функціонування науково-дослідницького середовища закладу вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науково-дослідницьке середовище закладу вищої освіти виступає предметом дослідження сучасних українських та іноземних учених. Так, О. Бульвінська, Н. Дівінська, Н. Дяченко, О. Жабенко, І. Линьова, Ю. Скиба, Г. Чорнойван, О. Ярошенко обґрунтували концептуальні основи й методологічні підходи до реалізації науково-дослідницької діяльності суб'єктів освітнього процесу університетів, розкрили сутність і етапи формування освітнього середовища, орієнтованого на дослідження (Ярошенко, 2016). Л. Жук провела аналіз сутності та значення науково-дослідницького середовища закладу вищої освіти в умовах становлення економіки знань, визначила перспективи розвитку наукових досліджень з урахуванням вимог інноваційного розвитку суспільства (Жук, 2017).

А. Павленко, Л. Антонюк, Н. Василькова, Д. Ільницький, Д. Лук'яненко, А. Поручник та ін. систематизували методологічні засади міжнародної конкурентоспроможності дослідницьких університетів, з'ясували їх роль та значення для економічного зростання країни, вказали стратегічні напрями створення і розбудови в Україні дослідницьких університетів світового рівня (Павленко & Антонюк, 2014). Л. Гаврілова, О. Бескорса, О. Ішутіна визначили роль демократичного освітньо-наукового середовища як невід'ємної частини інноваційного потенціалу, що створює певні передумови для інноваційної діяльності закладу вищої освіти (Гаврілова, 2021). В. Биков, С. Вернигора, О. Глазунова, А. Гуржій, Л. Новохатько, О. Спірін, М. Шишкіна обґрунтували поняття відкритого хмаро орієнтованого освітньо-наукового середовища закладу вищої освіти, окреслили методологічні принципи його проєктування, навели загальну модель та методичну систему його формування і розвитку (Биков та ін., 2019).

С. Moutinho та J. Rabechini Junior визначили мотиви університетів щодо наукової співпраці з іншими установами й закладами, численні результати якої матеріалізуються та об'єднують студентів, дослідників, менеджерів і професіоналів, що уможливорює синергетичний результат, коли загальна система наукових досліджень об'єднує ефективність окремих її складників (Moutinho & Rabechini Junior, 2021). R. Ajjawi, P. Crampton, C. Rees підкреслили важливість наявності в закладі вищої освіти стратегії побудови науково-дослідницького

середовища, що включає стимулювання дослідницького лідерства, налагодження доступу до ресурсів (відповідних кадрів, фінансування, устаткування та ін.), наукові взаєностосунки й комунікацію та ін., виділили та охарактеризували наскрізні механізми, що забезпечують успішність функціонування та ефективність дослідницького середовища в закладі освіти (Ajjawi, Crampton & Rees, 2018).

Разом зі значною кількістю наукових доробків у проблемному полі організації та реалізації науково-дослідницького середовища закладу освіти, зауважимо брак досліджень, орієнтованих на залучення здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти до наукової комунікації міжуніверситетського рівня. Регіональний аспект творення дослідницького середовища на прикладі реальних освітніх практик Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди і ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» описано в публікації (Ворожбіт-Горбатюк & Хижняк, 2021), однак теоретичного обґрунтування важливості й необхідності організації такого середовища для якісного навчання через дослідження здобувачів третього освітньо-наукового рівня в галузі 01 Освіта/Педагогіка в науковій літературі наразі недостатньо.

Формулювання цілей статті (постановка завдання): обґрунтувати необхідність організації й реалізації міжуніверситетського науково-дослідницького середовища в підготовці докторів філософії в галузі 01 Освіта/Педагогіка та провідну роль наукової комунікації в цьому процесі; визначити зміст поняття «міжуніверситетське науково-дослідницьке середовище» та основні принципи його функціонування; навести приклади побудови міжуніверситетського науково-дослідницького середовища у межах співпраці Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди і ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Результати дослідження. Однією із чільних функцій університету є налагодження функціонування такого середовища, у якому наукова активність здобувачів освіти стимулюватиметься всіма можливими способами й засобами. А. Павленко, Л. Антонюк, Н. Василькова, Д. Ільницький, Д. Лук'яненко, А. Поручник та ін. надали університетам визначальну роль у створенні «трикутника знань» (освіта – наукові дослідження – інновації), зауваживши, що «університет як організація покликаний не лише передавати студентам знання, а й продукувати нові, і шляхом залучення студентів до перманентного наукового пошуку навчати їх критично аналізувати, самостійно, вільно, креативно мислити і діяти, самостійно формулювати та розв'язувати нові проблеми, розвиватись і

навчатись протягом життя (Павленко&Антонюк, 2014, с. 7).

Досліджуючи загальне поняття освітнього середовища закладу вищої освіти, О. Бульвінська, Н. Дівінська, Н. Дяченко, О. Жабенко, І. Линьова, Ю. Скиба, Г. Чорнойван, О. Ярошенко також зазначають, що під його впливом у студента має з'являтися бажання займатись науково-дослідницькою діяльністю, відбувається формування його готовності до наукового пошуку: «Освітнє середовище має значення для ціннісного ставлення студентів до науки як до рушія прогресу. У ньому одержують визнання досягнуті здобувачами вищої освіти наукові результати» (Ярошенко, 2016, с. 7).

На позначення науково-дослідницького середовища О. Ярошенко використав термін «освітнє середовище науково-дослідницької діяльності» і дефінував його таким чином: багатофункціональний просторовий чинник науково-дослідницької діяльності її суб'єктів (науково-педагогічних, наукових працівників, здобувачів вищої освіти), завдяки якій реалізується науковий потенціал дослідника. Науковець наголосив на такій характеристиці середовища, як нестабільність: воно не лишається тривалий час незмінним, а еволюційно розвивається під впливом освітніх реформ, предметного оточення, інформаційного забезпечення, соціуму тощо (Ярошенко, 2016, с. 15–17).

В. Биков, С. Вернигора, О. Глазунова, А. Гуржій, Л. Новохатько, О. Спірін, М. Шишкіна наголосили на важливості створення університетського «хмарного науково-дослідницького середовища», називаючи його пріоритетним напрямом розвитку педагогічних систем вищої освіти та наступним кроком у розвитку систем відкритої освіти та відкритої науки. Науковці вказали, що в Україні вже напрацьовано певний досвід створення таких міжуніверситетських середовищ для академічного персоналу закладів вищої освіти: щорічний міжнародний семінар «Хмарні технології в освіті»; діяльність спільних науково-дослідних лабораторій (Інститут інформаційних технологій та засобів навчання, Криворізький національний університет, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Житомирський державний університет імені І. Франка, Дрогобицький педагогічний університет імені І. Франка, Національний університет біоресурсів і природокористування України); науково-дослідний проєкт «Методика формування хмарного навчально-дослідницького середовища вищого навчального закладу» та ін. (Биков та ін., 2019).

При цьому дослідники розмежовують поняття «освітньо-наукове середовище закладу вищої освіти» та «хмарне навчально-дослідницьке середовище закладу вищої освіти» таким чином:

1. Освітньо-наукове середовище закладу вищої освіти – середовище діяльності учасників освітньо-наукового процесу (студента, слухача, викладача, методиста, науковця, адміністративно-керівного і допоміжного персоналу), у якому створені необхідні достатні та безпечні умови для її реалізації.

2. Хмарне навчально-дослідницьке середовище закладу вищої освіти – це середовище, у якому віртуалізована комп'ютерно-технологічна (корпоративна або гібридна) інфраструктура цілеспрямовано будується для реалізації комп'ютерно-процедурної функції (такі як змістово-технологічні та інформаційно-комунікаційні функції) (Биков та ін., 2019).

Відтак В. Биков, С. Вернигора, О. Глазунова, А. Гуржій, Л. Новохатько, О. Спірін, М. Шишкіна до поняття хмарного навчально-дослідницького середовища включають суто технологічну інфраструктуру, а наукову діяльність загалом відносять до поняття «освітньо-наукове середовище». На нашу думку, технологічний аспект є невід'ємною частиною науково-дослідницького середовища закладу вищої освіти, особливо в підготовці докторів філософії та проведенні спільних наукових пошуків, тому в аспекті нашого дослідження варто об'єднати характеристики цих понять.

Використовуючи термін «університетський дослідницький центр», С. Moutinho та J. Rabechini Junior дефінують його як інтегративний агент, покликаний реалізувати механізми створення знань і обміну технологіями між закладами освіти та компаніями, які надають робочі місця випускникам університетів (Moutinho & Rabechini Junior, 2021).

Отже, у науковій думці представлено різні дефініції та підходи до трактування поняття. На наш погляд, найбільш змістовно та чітко сутність поняття відображає термін «науково-дослідницьке середовище закладу вищої освіти». Розглянемо основні характеристики таких середовищ, представлені в наукових доробках.

Описуючи зміни в сучасних дослідницьких середовищах закладів вищої освіти України, О. Ярошенко виділив такі характерні тенденції: збільшується частка українських науково-педагогічних працівників та студентів у загальноєвропейських програмах наукових досліджень, виконанні спільних наукових проектів міжнародного рівня, отриманні грантів на наукові дослідження за кошти зарубіжних фондів й установ; урізноманітнюється спектр видів і форм науково-дослідницької роботи студентів; посилюється оприлюднення результатів досліджень викладачів і студентів у міжнародних рецензованих наукових виданнях та ін. (Ярошенко, 2016).

До суттєвих особливостей становлення та розвитку дослідницького

середовища закладів вищої освіти О. Глазунова та М. Шишкіна віднесли такі, як відкритість і гнучкість, зауваживши, що відкрита наука означає радикальну зміну процесів перетворення природи, науки та інновацій через інтеграцію ІКТ у процес дослідження та розвиток онлайн-культури відкритості та обміну. На цій основі науковиці визначили принципи відкритої науки, серед яких найбільш актуальними в аспекті нашого дослідження виступають такі:

- принцип дослідницької співпраці, що передбачає використання платформ та інфраструктур, які підтримують спільні міждисциплінарні дослідження, нові рівні наукового співробітництва в різних галузях науки;

- принцип взаємодії із суспільством, який характеризується причетністю громадян і суспільства в участі у проведенні та обговоренні наслідків наукових досліджень, створення нових відносин між наукою і суспільством (Глазунова & Шишкіна, 2018).

Вивчаючи характеристики науково-дослідницького середовища окремого закладу освіти, R. Ajjawi, P. Crampton, C. Rees визначили наскрізні механізми, що забезпечують успішність функціонування та ефективність його дослідницького середовища:

- час (для наукової діяльності будь-яких її суб'єктів має виділятися достатня кількість годин, вільних від інших видів роботи; обмеження часу, доступного для дослідження, викликане надмірним іншим навантаженням, однозначно призводить до зниження продуктивності дослідницької діяльності та якості її результатів);

- ідентичність (академічний персонал університету має визначати ідентичність кожного дослідника, розвивати в молодих науковців почуття приналежності до розвитку загальної наукової думки, усвідомлення ефективності власної наукової діяльності та самостійності; нездатність наукових керівників розпізнавати та розвивати ідентичність дослідника призводить до негативної продуктивності досліджень);

- відносини (організація наукових мереж покращує якість наукової діяльності за допомогою проведення багатоаспектних досліджень у співпраці, тут посилюються можливості для саморефлексії молодих дослідників щодо рівня обізнаності в обраній галузі, цінності досліджень, набувається досвід позитивного ролевого моделювання та наукового лідерства, що є центральним у становленні здорової та живої дослідницької культури) (Ajjawi, Crampton & Rees, 2018).

Відтак, по-різному характеризуючи науково-дослідницьке середовище закладу вищої освіти, учені одноставні у важливості й необхідності такого

складника, як наукова комунікація, що сприяє підвищенню його продуктивності та розвитку особистості кожного дослідника. Якщо наукова комунікація відіграє одну із провідних ролей у формуванні науково-дослідницького середовища окремого закладу вищої освіти, то в разі міжуніверситетської наукової співпраці, безперечно, виходить на чільне місце. У цьому зв'язку Л. Гаврілова, О. Бескорса, О. Ішутіна зазначили, що «демократичні зрушення і трансформації, які відбуваються в Україні, змінюють не лише освітнє середовище на рівні підготовки фахівців, але й на рівні вибудови комунікації між усіма учасниками освітнього процесу, зокрема і між закладами вищої освіти... педагогічна освіта перебуває сьогодні в авангарді демократизації освітнього простору нашої держави (Гаврілова, 2021, с. 10).

Серед найбільш вагомих мотивів та результатів для університетів наукової співпраці з іншими установами й закладами С. Moutinho й J. Rabechini Junior указують такі: активізація продуктивності наукових досліджень у кожному із закладів освіти; можливість додаткових «побічних» результатів, не планованих зарані у межах окремих пошуків; якісна оцінка релевантності обраних наукових проблем; доступ до додаткових ресурсів та мережі суміжних досліджень; можливості проведення групових досліджень із суміжних проблем та спільних публікацій; змога брати колективну участь у реалізації науково-пошукових проєктів, що можуть стати фінансовою підтримкою для студентів; отримання мотивації та натхнення для виконання власного дослідження на більш високому рівні; інтеграція теорії і практики та ін. (Moutinho & Rabechini Junior, 2021).

Аналогічні особливості функціонування дослідницького середовища виокремив і О. Ярошенко, зазначивши роль наукових взаємин у процесі самовираження студента і викладача, становленні мотивації та готовності здобувачів вищої освіти до науково-дослідницької діяльності, формуванні ціннісного ставлення до науки, визнання досягнутих наукових результатів та ін. (Ярошенко, 2016).

С. Moutinho та J. Rabechini Junior приділили також увагу науковим відносинам між університетськими дослідницькими центрами та виробництвами (компаніями) і вказали рівні такої співпраці: індивідуальний, інституційний або різні способи їх поєднання. До інституційного рівня зокрема належать неформальна комунікація академічного персоналу різних закладів, дослідницькі контакти, спільна участь у дослідних проєктах. Як основний ефект наукової співпраці між університетами автори зазначають зростання в залучених сторін запасу знань та технологій (Moutinho & Rabechini Junior, 2021).

У цьому зв'язку О. Ярошенко зауважив, що функціонування

дослідницького середовища університету стає більш ефективним завдяки налагодженню контактів із науково-дослідними установами НАН і галузевими НАН. Дослідник провів опитування академічного персоналу університетів, яке засвідчило високий рівень усвідомлення важливості зв'язків університетської й академічної науки для реалізації науково-дослідницької діяльності в університеті (Ярошенко, 2016).

У результаті аналізу описаних наукових підходів до визначення поняття та його основних характеристик, можемо визначити міжуніверситетське науково-дослідницьке середовище (МНДС) як *багатофункціональний компонент освітнього середовища декількох закладів вищої освіти, що реалізує спільну науково-дослідницьку діяльність академічного персоналу та здобувачів вищої освіти з метою створення нових знань і обміну технологіями на основі різних форм наукової комунікації та застосування віртуалізованої комп'ютерно-технологічної інфраструктури.*

До основних принципів успішного та результативного функціонування МНДС, на нашу думку, належать такі:

1. Динамічна структура, гнучкість до інновацій.
2. Демократичність.
3. Відкритість наукових результатів.

Наведемо приклади побудови МНДС у межах міжуніверситетської співпраці Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди і ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет». Описуючи міжуніверситетські комунікаційні заходи як спосіб формування регіонального дослідницького середовища, В. Ворожбіт-Горбатюк та І. Хижняк (2021) розкрили функціональні та організаційно-процесуальні аспекти вебконференції як дієвого способу формування регіонального дослідницького середовища.

Наступним кроком у побудові МНДС стало проведення онлайн круглого столу з гарантами, представниками груп забезпечення ОПП і ОНП галузі знань 01 Освіта/Педагогіка та презентуванням стендових доповідей здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти з теми «Вектори інноваційної діяльності учасників освітнього процесу – 21/22». Захід відбувся на платформі Zoom із використанням онлайн-сервісів Piktochart, Venngage, Visual.ly, Easel.ly, Spritesapp, Padlet. Модератори заходу від різних закладів освіти провели попередню роботу, що передбачала підготовку здобувачами одноосібно чи в мікрогрупах стендових доповідей за темою круглого столу.

Покажемо дотримання вказаних принципів функціонування МНДС на

прикладі цього заходу. Так, принцип динамічності реалізувався через залучення до заходу представників роботодавців майбутніх фахівців – на початку круглого столу відбувся мотивуючий виступ начальника управління Державної служби з якості освіти у Харківській області. Принцип демократичності втілювався, по-перше, через надання мінімальних інструкцій щодо підготовки та розміщення стендових доповідей (50% тексту, 50% ілюстрування тексту, інфографіка тощо; обов'язково вказувати авторство, джерело запозичених текстів і візуалізації; час доповіді – до 5 хв.), зміст, структуру і спосіб подання яких здобувачі обирали на власний розсуд. По-друге, для обговорення було обрано формат Q-A інтерв'ю здобувачів за попередньо визначеними питаннями. Принцип відкритості наукових результатів полягав у створенні дайджесту стендових доповідей та оприлюднення його для використання іншими суб'єктами науково-дослідницького середовища в обох закладах освіти (<https://padlet.com/tetyanasobchenko/qivobm31013bcf0u#%D0%B8>) тощо.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. У ході наукового пошуку було доведено важливість і необхідність створення МНДС для повноцінної реалізації навчання через дослідження в підготовці докторів філософії галузі знань 01 Освіта/Педагогіка. Зміст поняття було визначено як багатофункціональний компонент освітнього середовища декількох закладів вищої освіти, що реалізує спільну науково-дослідницьку діяльність академічного персоналу та здобувачів вищої освіти з метою створення нових знань і обміну технологіями на основі різних форм наукової комунікації та застосування віртуалізованої комп'ютерно-технологічної інфраструктури. На прикладі міжуніверситетської співпраці Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди і ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» показано реалізацію принципів демократичності, динамічності та відкритості у функціонуванні МНДС.

До перспективних напрямів наукових пошуків відносимо подальше теоретичне обґрунтування різних аспектів міжуніверситетської наукової співпраці в підготовці магістрів та докторів філософії зі спеціальності 01 Освіта/Педагогіка та експериментальне визначення ефективності різних форм наукової міжуніверситетської комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Биков, В., Вернигора, С., Гуржій, А., Новохатько, Л., Спирін, О., & Шишкіна, М. (2019). Проектування і використання відкритого хмаро орієнтованого освітньо-наукового середовища закладу вищої освіти. *Information Technologies and Learning Tools*, 74 (6), 1–19. <https://doi.org/10.33407/itlt.v74i6.3499>
2. Гаврілова, Л., Бескорса, О., & Ішутіна, О. (2021). Демократизація освітнього

простору: досвід університетів України. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*, 2(14), 5–12. <https://doi.org/10.31865/2414-9292.14.2021.237154>

3. Павленко, А., & Антонюк, Л. (Ред.). (2014). *Дослідницькі університети: світовий досвід та перспективи розвитку в Україні*. Київ : КНЕУ.

4. Жук, Л. (2017). Наукові дослідження у вищих навчальних закладах: сутність, значення та перспективи. *SEMI*, 4, 873 (1), 146–153. <https://doi.org/10.23939/semi2017.01.146>

5. Хижняк, І., & Ворожбит-Горбатюк, В. (2021). Міжуніверситетські комунікаційні заходи як спосіб формування регіонального дослідницького середовища. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*, 1 (14), 5–17. <https://doi.org/10.31865/2414-9292.14.2021.236444>

6. Ярошенко, О. (Ред.). (2016). *Концепція та методологія реалізації науково-дослідницької діяльності суб'єктів навчально-виховного процесу університетів*. Київ : Інститут вищої освіти НАПН України.

7. Ajjawi, R., Crampton, P. & Rees, C. (2018). What really matters for successful research environments? A realist synthesis. *Medical education*, 52(9), 936–950. <https://doi.org/10.1111/medu.13643>

8. Glazunova, O. & Shyshkina, M. (2018). *The Concept, Principles of Design and Implementation of the University Cloud-based Learning and Research Environment*. CEUR Workshop Proceedings. Vol. 2104. 332–347. <https://doi.org/10.48550/arXiv.1807.08560>

9. Moutinho, J.D.A., & Rabechini Junior, R. (2021). Centro de pesquisa universitária: caracterização do ambiente de pesquisa. *Cadernos EBAPE.BR*, 19, 887–900. <https://doi.org/10.1590/1679-395120200178>.

INTERCOLLEGIATE SCIENTIFIC RESEARCH ENVIRONMENT IN THE DOCTORS OF PHILOSOPHY IN THE EDUCATIONAL BRANCH TRAINING

Inna Khyzhniak

Doctor of Pedagogical Science, Professor
Dean of the Faculty of Primary, Technological and Vocational Education
SHEI “Donbas State Pedagogical University”
Sloviansk, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-4227-8268
khyzhniak.i.a@ddpu.edu.ua

Viktoriiia Vorozhbit-Horbatiuk

Doctor of Pedagogical Science, Professor
Professor of the Department of Education and Innovative Pedagogy
H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University,
Kharkiv, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-5138-9226,
gorbatykvv@ukr.net

Abstract. The problem of organizing learning through research for third educational and scientific level students in the branch of knowledge 01 Education/Pedagogy is highlighted in the article. In this connection the role and relevance of creation and development of the university scientific research environment are substantiated. The significance of the issue is revealed due to the

fact that underestimation of the importance of scientific communication between future doctors of philosophy negatively affects the implementation of full-sized learning through research and the effectiveness of the scientific research environment of higher education. The authors established that sufficient amount of scientific achievements in the problematic field of research environment organizing in educational institutions contains a lack of study aimed at attracting students of the third educational and scientific level of higher education to scientific communication activity.

The purpose of the article is to substantiate the need for creation interuniversity scientific research environment and the leading role of scientific communication in this process, determine the content of the concept and the basic principles of its operation, give examples of building an effective research environment. As a result, the authors identified the intercollegiate scientific research environment as a multifunctional component of the educational environment of several higher education institutions, which implements joint research activities of academic staff and students to create new knowledge and exchange technologies based on various forms of scientific communication with virtualization and technological infrastructure. The main principles of its successful and efficient functioning include a dynamic structure, flexibility to innovate; democracy; openness of scientific results.

The example of the successful interuniversity research scientific environment organization within the interuniversity cooperation of H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University and SHEI “Donbas State Pedagogical University” is described and accordance with the principles is characterized by the example of two events: a web conference with an educational hub and an online round table with the demonstration of poster presentations of third educational and scientific level students.

Among the prospective areas of future research, the authors indicate further theoretical justification of various aspects of interuniversity scientific cooperation in the training of masters and doctors of philosophy in the branch of knowledge 01 Education / Pedagogy and experimental determination of the effectiveness of various forms of scientific interuniversity communication.

Key words: research environment; scientific communication; interuniversity cooperation; students of educational and scientific level; doctors of philosophy.

REFERENCES

1. Bykov, V., Vernigora, S., Gurzhiy, A., Novokhatko, L., Spirin, O. & Shishkina, M. (2019). Proiektuvannia i vykorystannia vidkrytoho khmaro orientovanoho osvitno-naukovoho seredovyshcha zakladu vyshchoi osvity [Design and use of an open cloud-oriented educational and scientific environment of a higher education institution]. *Information Technologies and Learning Tools*, 74 (6), 1–19. <https://doi.org/10.33407/itlt.v74i6.3499> [in Ukrainian].
2. Havrilova, L., Beskorsa, O. & Ishutina, O. (2021). Demokratyzatsiia osvitnoho prostoru: dosvid universytetiv Ukrainy [Democratization of educational space: the experience of Ukrainian universities]. *Profesionalizm pedahoha: teoretychni y metodychni aspekty*, 2 (14), 5–12. <https://doi.org/10.31865/2414-9292.14.2021.237154> [in Ukrainian].
3. Pavlenko, A., & Antonyuk, L. (Ed.). (2014). Doslidnytski universytety: svitovyi dosvid ta perspektyvy rozvytku v Ukraini [Research universities: world experience and development prospects in Ukraine]. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
4. Zhuk, L. (2017). Naukovi doslidzhennia u vyshchych navchalnykh zakladakh: sutnist, znachennia ta perspektyvy [Research in higher education: essence, meaning and prospects]. *SEMI*, 4, 873 (1), 146–153. <https://doi.org/10.23939/semi2017.01.146> [in Ukrainian].
5. Khyzhnyak, I., & Vorozhbit-Gorbatyuk, V. (2021). Mizhuniversitytetski komunikatsiini zakhody yak sposib formuvannia rehionalnogo doslidnytskoho seredovyshcha [Interuniversity communication activities as a way of forming a regional research environment]. *Profesionalizm pedahoha: teoretychni y metodychni aspekty*, 1 (14), 5–17. <https://doi.org/10.31865/2414-9292.14.2021.236444> [in Ukrainian].

6. Yaroshenko, O. (Ed.). (2016). *Kontseptsiiia ta metodolohiia realizatsii naukovodoslidnytskoi diialnosti subiektiv navchalno-vykhovnoho protsesu universytetiv* [The concept and methodology of implementation of research activities of the subjects of the educational process of universities] Kyiv: Instytut vyshchoi osvity NAPN Ukrainy [in Ukrainian].

7. Ajjawi, R., Crampton, P. & Rees, C. (2018). What really matters for successful research environments? A realist synthesis. *Medical education*, 52(9), 936–950. <https://doi.org/10.1111/medu.13643> [in English].

8. Glazunova, O. & Shyshkina, M. (2018). *The Concept, Principles of Design and Implementation of the University Cloud-based Learning and Research Environment*. CEUR Workshop Proceedings. Vol. 2104. 332–347. <https://doi.org/10.48550/arXiv.1807.08560> [in English].

9. Moutinho, J.D.A., & Rabechini Junior, R. (2021). Centro de pesquisa universitária: caracterização do ambiente de pesquisa. *Cadernos EBAPE.BR*, 19, 887–900. <https://doi.org/10.1590/1679-395120200178> [in Portuguese].

Матеріали надійшли до редакції 01.04.2022 р.